

Jak rozmawiać z dzieckiem o kryzysie?

dr Eleonora Kuczmera-Ludwicyńska
Katedra Zarządzania w Gospodarce SGH

JEŚLI CHCEMY DOTRZEĆ DO NASTOLATKA POWINIŃMY PRZESTRZEGAĆ PODSTAWOWYCH REGUŁ DZIAŁANIA

- ✚ NIE WYDAWAJ ROZKAZÓW *ale* **POPROŚ lub ZAPROPONUJ WYBÓR**
- ✚ NIE ATAKUJ *a* **POKAŻ SWOJE UCZUCIA**
- ✚ NIE OBWINIAJ DZIECKA ZA WSZYSTKO *tylko* **OPISZ KONKRETNY STAN RZECZY lub SYTUACJĘ**
- ✚ UNIKAJ KAZAŃ – **MÓW KRÓTKO i KONKRETNIE**
- ✚ NIE „PRZESŁUCHUJ” ZADAJĄC WIELE PYTAŃ i **ZAWSZE CIERPLIWIE SŁUCHAJ ODPOWIEDZI**
- ✚ NIE KRYTYKUJ *a* **PRZEDSTAWIAJ SWOJE OCZEKIWANIA (pamiętaj o argumentach!)**
- ✚ NIE ZRZĘDŹ *tylko* **CZĘŚCIEJ CHWAL NASTOLATKA, nawet za DROBIAŻGI**
- ✚ NIE ZWRACAJ SIĘ *jak* do MALUCHA *ale* **TRAKTUJ *jak* PARTNERA a nawet POPROŚ o POMOC czy RADĘ**
- ✚ NIE PODNOŚ GŁOSU *tylko* **POZWÓL CÓRCIE/ SYNOWI PRZEDSTAWIĆ SWÓJ PUNKT WIDZENIA**

W RELACJACH z NASTOLATKAMI NIE UŻYWAJMY
wymienionych poniżej i podobnych **SFORMUŁOWAŃ:**

- + Kiedy byłam/byłam w twoim wieku...
- + Gdy miałam/miałem tyle lat co ty, to...
- + Jesteś taki sam jak twój ojciec (do syna)...
- + Jesteś taka sama jak twoja matka (do córki) lub nic nie umiesz jak twoja matka
- + Masz tak robić, bo ja tak mówię
- + Inni mają lepsze stopnie, a ty co...
- + Nie bo nie, i już
- + To ja się tak dla ciebie poświęcam, a ty co...
- + Zabraniam ci i koniec...

NIE FERUJMY WYROKÓW w rodzaju:

- + WIEDZIAŁAM/WIEDZIAŁEM, że CI SIĘ NIE UDA
- + NIE MAM OCHOTY CI TEGO WYJAŚNIAĆ, BO I TAK NIE ZROZUMIESZ
- + NIGDY SIĘ TEGO NIE NAUCZYSZ
- + Z TOBĄ WCAŁE NIE MOŻNA SIĘ DOGADAĆ
- + I TAK NIC DO CIEBIE NIE TRAFIA
- + NIE OBCHODZI MNIE CO ZROBISZ
- + RÓB CO CHCESZ I TAK BĘDZIE ŹLE
- + STALE SIĘ ZA CIEBIE WSTYDZĘ
- + GDYBYŚ...a... NASTĘPNYM RAZEM...

PRZYKŁAD POJĘĆ I ZACHOWAŃ EKONOMICZNYCH (ZAKRES ROZMOWY Z DZIEĆMI)

- ❑ **Ekonomia to nauka zajmująca się nadzorowaniem „społecznego procesu gospodarowania” (makroekonomia i mikroekonomia)**
- ❑ **Ekonomia dotyczy państw, korporacji, średnich i małych firm oraz gospodarstw domowych.**
- ❑ **Ekonomia zajmuje się głównie pieniądzem i przedsiębiorczością**

PRZYKŁAD POJĘĆ I ZACHOWAŃ EKONOMICZNYCH (ZAKRES ROZMOWY Z DZIEĆMI)

- ❖ **Pieniądze to powszechnie akceptowany środek wymiany dóbr i usług oraz miernik ich wartości**
- ❖ **Pieniądze są ważne z dwóch powodów – pierwszym z nich jest specjalizacja i podział pracy, drugim zdolność do tezauryzacji (pieniądze zarabia się po to by je oszczędzać i wydawać w przyszłości)**
- ❖ **Za pomocą pieniędzy zaspokajamy swoje potrzeby. Im więcej mamy pieniędzy tym szybciej rośnie chęć ich pomnażania.**
- ❖ **Pieniądz umożliwia życie ale może je odbierać (rozboje, walki, wojny)**
- ❖ **Pieniądze są elementem życia każdego z nas – dzieci, dorosłych, białych, czarnych, młodych i starych itd.**

PRZYKŁAD POJĘĆ I ZACHOWAŃ EKONOMICZNYCH (ZAKRES ROZMOWY Z DZIEĆMI)

Ekonomia to również przedsiębiorczość.

Przedsiębiorczość to zespół cech i zachowań charakterystycznych dla przedsiębiorców . Są oni:

- + planistami
- + organizatorami
- + motywatorami
- + kontrolerami

...wszystkich procesów wytwórczych, usługowych i wymiennych. Swoje funkcje wykonują posługując się meta-funkcją informacyjno-decyzyjną

Wykorzystują oni w tych procesach zasoby:

- + rzeczowe
- + finansowe
- + informacyjne
- + czasowe
- + ludzkie

PRZYKŁAD POJĘĆ I ZACHOWAŃ EKONOMICZNYCH (ZAKRES ROZMOWY Z DZIEĆMI)

□ **Przedsiębiorczość to również zaradność człowieka w określaniu i realizowaniu swoich celów w skomplikowanej rzeczywistości dzisiaj i trudnego do przewidzenia jutra.**

□ **A więc człowiek przedsiębiorczy, to człowiek z inicjatywą, samodzielny, potrafiący dobrze gospodarować posiadany kapitałem. Zna się na tym co robi czyli jest profesjonalistą**

WYCHOWANIE EKONOMICZNE DZIECKA

- ❑ Wychowanie ekonomiczne dziecka, dawanie mu przykładu oraz wskazywanie mu odpowiednich rozwiązań finansowych jest niezwykle istotne w jego rozwoju intelektualnym i emocjonalnym
- ❑ Dziecko powinno wiedzieć co to są pieniądze i do czego są potrzebne, jaką mają wartość i jak nimi racjonalnie gospodarować.
- ❑ Postrzeganie wiedzy ekonomicznej przez dzieci znacznie różni się od postrzegania osób dorosłych. Każdy dorosły powinien przekazać tej wiedzy dostosować do indywidualnego rozwoju swoich dzieci.
- ❑ Nauka dziecka odbywa się poprzez **obserwację i rozmowy i naśladownictwo**. Najlepiej dziecko uczy się poprzez naśladownictwo i stymulację (kiedy poprosi) „ja postąpiłabym/postąpiłbym w takiej sytuacji „tak i tak”, ale jesteś innym człowiekiem, zastanów się i podejmij dobrą dla wszystkich decyzję. To właśnie naśladownictwo kształtuje nawyki przedsiębiorczości i gospodarności, dziecko robi to nieświadomie i dlatego **TAK WAŻNY JEST ODPOWIEDNI PRZYKŁAD DOROSŁYCH**, a szczególnie zgodność słów i czynów w perspektywie rodziny, przyjaciół, pracy zawodowej.

WYCHOWANIE EKONOMICZNE DZIECKA

- Dziecko uczy się racjonalnego ekonomicznego zachowania w procesie oszczędzania, **co przy braku jakichkolwiek WŁASNYCH pieniędzy jest niemożliwe.**
- Zmiana warunków życia spowodowała zmianę stosunku dorosłych do pracy jako wartości. Obecnie praca stała się (w większości przypadków) środkiem do zarabiania pieniędzy. Nieistotne co robimy jeśli przynosi nam to dużo pieniędzy. **Takiej postawy uczą się od nas dorosłych nasze dzieci.**
- **Dzieciom trzeba pozwolić na samodzielność na tyle na ile będą tego chciały i potrafiły**

WYCHOWANIE EKONOMICZNE DZIECKA

- **Przedsiębiorczość i wiążąca się z nią gospodarność** wdrażana w życie młodzieży to pomoc w zrozumieniu i zaakceptowaniu takich wartości i postaw i umiejętności jak:
  - + szacunek do swojej własności
  - + szacunek do cudzej własności
  - + szacunek do własnej pracy
  - + szacunek do pracy innych
  - + poszanowanie mienia społecznego (należącego do wszystkich) np. udział w DNIACH ZIEMI, porządkach wiosennych, dbaniu o estetyczne wnętrza, wykonywanie drobnych remontów, zbiórka zabawek, książek itd.
  - + docenienie trudu i poświęcenia osób w otoczeniu
  - + rozsądne zarządzanie swoimi oszczędnościami
  - + zdolność do rezygnowania z pewnych korzyści na rzecz innych, a więc nauka kompromisów („odchodząc od NIE dochodząc do TAK; VIN-VIN)
  - + zaradność

WYCHOWANIE EKONOMICZNE DZIECKA

- Nauka powinna odbywać się przez kształcenie i wychowywanie „do i przez” czyli nauczać mamy nie tylko teoretycznie ale również poprzez działania praktyczne. Niezwykle ważne jest w tym procesie **wytworzenie motywacji wewnętrznej** u dziecka, a to jest możliwe jeśli dostrzeże ono w działaniu, w którym ma brać udział (kreować) konkretne i niezbyt odległe cele oraz **danie możliwości doświadczenia**.
- Proces rozszerzania wiedzy i kształtowania wartości, postaw, umiejętności powinien odbywać się **powoli, ale systematycznie**.

JAK ROZMAWIAĆ Z NASTOLATKIEM O KRYZYSIE

1. Stwórz klimat zaciekawienia (najlepiej przy wspólnym posiłku lub w sytuacji równoległej, podczas wyjazdu itp.) , szczególnie podczas pierwszej rozmowy na temat kryzysu.
2. Wyjaśniaj pojęcia – nie pozostawiaj trudnych wyrazów bez wyjaśnienia (gospodarka, kryzys, pieniądz, inflacja, bezrobocie, konsumpcja - oszczędności-inwestycje itd.)
3. Formułuj krótkie, jasne komunikaty informacyjne, nie nacechowane emocjonalnie o istniejącej sytuacji, a nie sądy o sytuacji.
4. Np. „Obecnie gospodarki bardzo wielu państw przechodzą zjawisko, które nazywamy kryzysem (opis co to jest kryzys). Kryzysy są zjawiskami, które towarzyszą człowiekowi od zawsze (w domu, szkole, pracy, gospodarce, gospodarstwie domowym itd.)i będą nam towarzyszyć w przyszłości, bo takie jest prawo rozwoju. Kryzys jest zjawiskiem przejściowym, zawsze powoduje zmianę i w konsekwencji poprawę i rozwój, chociaż jest uciążliwy.
5. Przykład rozpoczęcia rozmowy: Obecnie gospodarki wielu państw przechodzą kryzys (to tak jakby dostały dwóję w szkole) i tak jak można poprawić dwóję w szkole, można poprawić sposób w jaki działa gospodarka kraju dotkniętego kryzysem.
6. c.d przykładu: Aby poprawić stopień w szkole trzeba się zmobilizować, aby poprawić stan gospodarki kraju Prezydent, Rząd, Sejm itd. i wszyscy obywatele tego kraju powinni się zmobilizować do tego aby dokonać zmian, które spowodują, że kryzys będzie ograniczany i w końcu zamieni się na ożywienie gospodarcze.
7. Nie używaj sformułowań: „to tragiczne wydarzenie”, „beznadziejna sytuacja”, „dramat na świecie”, „masakra”, „my nic nie możemy, bo oni źle rządzą”, itd.

www.uniwersytet - dzieciacy.pl

www.gimiversity.pl

PRZYKŁAD „WARSZTATÓW” REALIZOWANYCH Z NASTOLATKAMI

Warsztat to świetna kształcąca praca dzieci, młodzieży i rodziców, mogą również przyłączyć się np. dziadkowie i inne osoby pozostające w tym samym gospodarstwie domowym.

A teraz zrobimy „burzę mózgów” , to metoda heurystyczna, czyli metoda TWORCZEGO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW.

Nasz problem: Co możemy poprawić w naszym gospodarstwie domowym abyśmy pomimo kryzysu mogli realizować swoje cele?

- analiza celów poszczególnych członków rodziny – cele osobiste
- analiza celów rodziny jako całości – wzajemne związki
- uwarunkowania osiągnięcia celów (budżet i jego elementy, zachowania członków rodziny, czas, informacja itd.

ETAPY BURZY MÓZGÓW:

1. Etap: wytwarzanie pomysłów i nie ocenianie
2. Etap: analiza i ocena pomysłów (skuteczność, realność, szybkość realizacji itd.
3. Wybór rozwiązań (przewidywanie następstw każdego wyboru)
4. Zastosowanie na końcu metody „advokatus diaboli”

www.uniwersytet - dzieciacy.pl

www.gimiversity.pl

USTALAMY ZASADY DZIAŁANIA:

Na przykład:

Zasady gospodarowania pieniędzmi (kieszonkowe, kwoty na wyjazdy itp.) ;

1. kontrola i subtelne doradztwo, (nagane jest kontrolowanie dziecka poza jego świadomością i wiedzą)
2. należy wtajemniczać dziecko w finanse rodzinne (w zakresie dostosowanym do wieku i dojrzałości dziecka)
3. należy powierzać dziecku określone obowiązki w gospodarowaniu zasobami rodziny, w tym również pieniądzem

Zasady współ-przyczyniania się do dochodów i oszczędności

1. Sami sprzątamy mieszkanie/dom sprawiedliwie i elastycznie dzieląc obowiązki (kwota 400 zł/miesięcznie na sprzątaczkę jest odkładana na...)
2. Odciążam/y rodziców/rodzica z określonych robót – co pozwoli im zarobić więcej pieniędzy lub wykonają w tym czasie pożyteczną dla wszystkich pracę.
3. Oszczędzamy światło, wodę, gaz
4. Dzielimy się pomysłami, które przychodzą nam do głowy

Zasady.... ustalamy je wszyscy razem w rodzinie powoduje to wytworzenie motywacji wewnętrznej oraz kształtowanie odpowiedzialności i samokontroli

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!